

**Uchwała Nr IV/62/19**  
**Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego**  
**z dnia 18 lutego 2019 r.**

**w sprawie przyjęcia „Sprawozdania z realizacji w latach 2016-2017 Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2016-2019”.**

Na podstawie § 35 ust.3 lit.a Regulaminu Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjętego w dniu 4 lutego 1999 r. uchwałą Nr III/21/99 (ze zm.) w związku z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2018 r. poz. 2067) uchwała się, co następuje:

**§ 1.** Przyjmuje się „Sprawozdanie z realizacji w latach 2016-2017 Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2016-2019” stanowiące załącznik do niniejszej uchwały.

**§ 2.** Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Sejmiku Województwa  
Warmińsko – Mazurskiego

**Bernadeta Hordejuk**

**Załącznik do Uchwały Nr IV/62/19  
Sejmiku Województwa  
Warmińsko-Mazurskiego  
z 18 lutego 2019 r.**

**Sprawozdanie z realizacji w latach 2016 - 2017  
Programu Opieki nad Zabytkami  
Województwa Warmińsko-Mazurskiego  
na lata 2016 - 2019**

## **Spis treści**

Wstęp.....	3
I. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA OPIEKI NAD ZABYTKAMI .....	3
1. Finansowanie opieki nad zabytkami przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego .....	4
2. Współpraca Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi	9
3. Zadania realizowane przez samorządowe instytucje kultury .....	10
II. WARMIŃSKO-MAZURSKI WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW.....	11
III. DZIAŁANIA PROMOCYJNE I EDUKACYJNE PODEJMOWANE NA RZECZ OCHRONY ZABYTKÓW I ZACHOWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO .....	16

## Wstęp

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 2067) obliguje m. in. zarząd województwa do sporządzenia na okres 4 lat wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami. Realizując zapisy ustawy Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego sporządził Program Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2016-2019 (zwany dalej *Programem*), który został przyjęty Uchwałą Nr XVIII/426/16 z dnia 28 czerwca 2016 r. przez Sejmik Województwa Warmińsko – Mazurskiego. Niniejsze sprawozdanie jest pierwszym sprawozdaniem podsumowującym działania Programu na lata 2016-2019 i obejmuje lata 2016-2017. Monitoring realizacji Programu został przeprowadzony przez Departament Kultury i Edukacji przy współpracy innych departamentów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, jednostek samorządu terytorialnego, Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie oraz instytucji kultury prowadzonych przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, które podejmowały inicjatywy w latach 2016-2017 na rzecz opieki nad zabytkami. Informacje przedstawione w niniejszym dokumencie zostały opracowane na podstawie własnych analiz i informacji otrzymanych z ww. podmiotów.

## I. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zasady finansowania opieki nad zabytkami reguluje rozdział 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Zgodnie z ustawą „osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkownika wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku”. Ustawa odróżnia zatem ochronę zabytków, która ma być sprawowana przez organy państwowe i opiekę nad zabytkami, sprawowaną przez właścicieli i użytkowników zabytków.

Prace przy zabytku będącym w posiadaniu jednostek organizacyjnych zaliczanych do sektora finansów publicznych są finansowane ze środków przyznanych odpowiednio przez dysponentów części budżetu, bądź jednostki samorządu terytorialnego, którym podlegają te jednostki. Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna będąca właścicielem zabytku wpisanego do rejestru może ubiegać się o udzielenie dotacji z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku. Dotacje takie mogą być udzielane przez ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego ze środków finansowych z części budżetu państwa lub przez wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda. Dotacje na ww. prace przy zabytku wpisanym do rejestru mogą być również udzielane przez organ stanowiący gminy, powiatu lub województwa na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Główne źródła dofinansowania projektów związanych z pracami przy zabytkach oraz projektów bezpośrednio związanych z ochroną dziedzictwa w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2016-2017:

- Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Konserwator Zabytków;
- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego;
- Samorządy gminne i powiaty województwa warmińsko-mazurskiego;

- Programy Unii Europejskiej.

## 1. Finansowanie opieki nad zabytkami przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyznaje dotacje na podstawie Uchwały Nr XLIV/847/10 z dnia 26 października 2010 r. w sprawie zasad udzielania dotacji z budżetu samorządu województwa na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru na podstawie której w 2016-2017 r. zostały udzielone dotacje. Dotacje przyznawane na ochronę zabytków w województwie warmińsko-mazurskim w sprawozdawczych latach, stanowią kwotę 400 000 zł.

Nakłady finansowe poniesione na zadania z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przez Samorząd Województwa w 2016 i 2017 roku przedstawiają się następująco:

W 2016 roku kwota z budżetu Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego na dotacje z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wyniosła 100 000 zł. W ramach otwartego konkursu ofert na wykonywanie zadań publicznych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wpłynęło 38 ofert. Uchwałą nr XVI/390/16 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 26 kwietnia 2016 r. dofinansowanie otrzymało 11 podmiotów na łączną kwotę 100 000 zł.

Dotacje przyznane w ramach otwartego konkursu ofert na wykonanie w 2016 r. zadań z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

lp.	nr oferty	wnioskodawca	nazwa zadania	koszt ogółem	kwota oczekiwanej dotacji	dotacja
1.	12z	Archidiecezja Warmińska	Frombork, katedra XIV w. , prace konserwatorskie elewacji wieży południowo-wschodniej (WSE), prowadzone w związku z remontem zwieńczeń, pokryć i elewacji 6 wież znajdujących się na dachu korpusu, decyzja PINB	94 729,00 zł	50 000,00 zł	<u>20 000,00 zł</u>
2.	37z	Parafia Rzymskokatolicka pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny w Barcianach	Konserwacja ambony (1664 r.) z kościoła p.w. Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny w Barcianach – I etap	71 705,84 zł	20 000,00 zł	<u>5 000,00 zł</u>

3.	3z	Parafia Ewangelicko-Augsburska w Pasymiu	Zabezpieczenie, zachowanie substancji południowej empory organowo-chórowej z I połowy XVIII w. z kościoła ewangelicko-augsburskiego w Dźwierzutach-szósty etap prac konserwatorskich	62 801,01 zł	15 000,00 zł	<u>8 000,00 zł</u>
4.	29z	Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Lubominie	Lubomino, kościół p.w. Katarzyny Aleksandryjskiej, ołtarz boczny p.w. Matki Bożej Niepokalanej (ok.1740 r.) IV etap: konserwacja i restauracja obrazów z ramami oraz uszaków	75 852,00 zł	18 000,00 zł	<u>8 000,00 zł</u>
5.	38z	Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Jana Chrzciciela w Jonkowie	Jonkowo, kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela (XIV w.): kontynuacja konserwacji barokowego ołtarza głównego z 1 ćw. XVIII w. – IV etap	63 618,39 zł	30 000,00 zł	<u>8 000,00 zł</u>
6.	35z	Parafia Ewangelicko-Augsburska w Szczytnie	Prace konserwatorskie w kościele ewangelicko-augsburskim w Szczytnie. Etap I: Badania konserwatorskie barokowego drewnianego ołtarza głównego	21 600,00 zł	15 600,00 zł	<u>3 000,00 zł</u>
7.	2z	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Barbary w Rumianie	Prace konserwatorskie i restauratorskie przy ołtarzu głównym pw. Św. Barbary w kościele parafialnym pw. Św. Barbary w Rumianie, II etap	66 226,11 zł	60 000,00 zł	<u>13 000,00 zł</u>
8.	32z	Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Anny i Św. Jerzego w Radostowie	Zakończenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy ołtarzu głównym z balustradą z kościoła p.w. św. Jerzego i św. Anny w Radostowie (podstawa mensy, łączniki do balustrady i relikwiarze)	20 130,00 zł	10 065,00 zł	<u>7 000,00 zł</u>

9.	27z	Parafia Rzymskokatolicka pw. Świętego Piotra i Pawła w Reszlu	Konserwacja złoczonej ramy obrazu po konserwacji „Św. Piotr i Paweł” z dolnej kondygnacji ołtarza głównego autorstwa Antoniego Blanka w kościele p.w. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Reszlu	27 858,65 zł	15 000,00 zł	<u>8 000,00 zł</u>
10.	18z	Parafia Rzymskokatolicka pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Radomnie	Radomno, kościół parafialny p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa: Konserwacja ambony (I poł. XVIII w.)	120 000,00 zł	40 000,00 zł	<u>15 000,00 zł</u>
11.	26z	Parafia Rzymskokatolicka Niepokalanego Poczęcia NMP i św. Jana Nepomucena w Dąbrównie	Leszcz, kościół p.w. Trójcy Świętej (XV w. przebudź. Wieża 1828 r.): konserwacja konstrukcji i szalunku wieży	118 910,52 zł	40 000,00 zł	<u>5 000,00 zł</u>
						100 000,00 zł

W 2017 roku kwota z budżetu Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego na dotacje z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wyniosła 300 000 zł. W ramach otwartego konkursu ofert na wykonywanie zadań publicznych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wpłynęło 46 ofert. Uchwałą nr XXVI/601/17 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 25 kwietnia 2017 r. dofinansowanie otrzymało 19 podmiotów na łączną kwotę 300 000 zł.

Dotacje przyznane w ramach otwartego konkursu ofert na wykonanie w 2017 r. zadań z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

lp.	nr oferty	wnioskodawca	nazwa zadania	koszt ogółem	kwota oczekiwanej dotacji	dotacja
1.	42z	Archidiecezja Warmińska	Frombork, katedra XVI w. katedra p.w. Wniebowzięcia NMP i św. Andrzeja, prace konserwatorskie elewacji południowej lukarny zegarowej prowadzone w związku z remontem dachu korpusu.	107 273,20 zł	80 000,00 zł	<u>40 000,00 zł</u>

2.	37z	Sanktuarium Przenajdroższej Krwi Pana Jezusa p.w. św. Macieja Apostoła w Bisztyнку	Pełna konserwacja i restauracja rokokowego ołtarza głównego autorstwa Chrystiana Bernarda Schmidta z Reszla (z 1772 r.) z Sanktuarium Krwi Pana Jezusa p.w. św. Macieja Apostoła (XV w.) w Bisztyнку, etap IV – zakończenie konserwacji całego ołtarza.	326 313,10 zł	20 000,00 zł	<u>10 000,00 zł</u>
3.	27z	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Reszlu	Konserwacja barkowego tabernakulum autorstwa Jana Christiana Schmidta z ołtarza głównego w kościele p.w. Św. Apostołów Piotra i Pawła w Reszlu – I etap prac.	28 826,28 zł	26 000,00 zł	<u>10 000,00 zł</u>
4.	09z	Parafia Ewangelicko – Augsburska w Pasymiu	Zabezpieczenie, zachowanie substancji południowej empery organowo-chórowej z I połowy XVIII w. z kościoła ewangelicko-augsburskiego w Dźwierzutch – siódmy etap prac konserwatorskich.	66 297,16 zł	25 000,00 zł	<u>15 000,00 zł</u>
5.	41z	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Jana Ewangelisty i Matki Boskiej Częstochowskiej w Bartoszycach	Bartoszyce, kościół św. Jana Ewangelisty i Matki Boskiej Częstochowskiej (XIV w.) remont dachu nawy głównej oraz dachu wieży.	385 499,00 zł	30 000,00 zł	<u>25 000,00 zł</u>
6.	32z	Zakon Braci Mniejszych (OO. Franciszkanów) w Barczewie	Barczewo, kościół p.w. św. Andrzeja (XIV, XV w., przeb. 1604-1621, ok. 1780) ratunkowa konserwacja ołtarza św. Antoniego z lat 30 XVIII w. I etap.	63 915,11 zł	28 000,00 zł	<u>15 000,00 zł</u>
7.	22z	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Wawrzyńca w Gutkowie	Olsztyn, Gutkowo, kościół p.w. Wawrzyńca z XV w., prace konserwatorskie i restauratorskie drewnianego stropu z barokową dekoracją malarską etap III zakończenie prac.	92 981,85 zł	40 000,00 zł	<u>10 000,00 zł</u>
8.	17z	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Rocha i św. Mikołaja w Bażynach	Konserwacja barokowego tabernakulum z ołtarza św. Rocha w kościele p.w. św. Rocha i św. Mikołaja w Bażynach.	14 957,84 zł	13 000,00 zł	<u>10 000,00 zł</u>

9.	10z	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Jana Chrzciciela w Jonkowie	Jonkowo, kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela (XIV w): kontynuacja konserwacji barokowego ołtarza głównego z 1 ćw. XVIII w. – konserwacja obrazów	37 332,32 zł	35 000,00 zł	<u>10 000,00 zł</u>
10.	39z	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Antoniego we Florczakach	Florczaki, kościół p.w. św. Antoniego (po ewangelicki), XVIII w., usuwanie skutków pożaru etap II, remont ścian wewnętrznych kościoła (ściany wschodniej, północnej i zachodniej) – decyzja PINB.	71 258,04 zł	60 000,00 zł	<u>20 000,00 zł</u>
11.	30z	Parafia Rzymskokatolicka Niepokalanego Poczęcia NMP i św. Jana Nepomucena w Dąbrównie	Leszcz, kościół p.w. Trójcy Świętej (XV w. przebud. Wieża 1828 r.): konserwacja odsłoniętej polichromii ze ścian i sklepienia kościoła.	35 971,56 zł	30 000,00 zł	<u>20 000,00 zł</u>
12.	12z	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Mikołaja w Grzędzie	Grzęda, gotycki kościół p.w. św. Mikołaja z XIV w., polichromie ścienne i stropowe XIX/XX w., prace ratunkowe po pożarze III etap., zakończenie oczyszczania i utrwalenia polichromii wnętrza.	314 965,56 zł	70 000,00 zł	<u>10 000,00 zł</u>
13.	25z	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Mikołaja w Szwarcenowie	Prace konserwatorskie i restauratorskie przy ołtarzu bocznym p.w. Matki Bożej Szkaplerznej z kościoła p.w. Św. Mikołaja w Szwarcenowie. Etap I.	59 013,50 zł	24 000,00 zł	<u>10 000,00 zł</u>
14.	18z	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Bartłomieja w Jezioranach	Konserwacja „Grobu Pańskiego” znajdującego się w ołtarzu głównym w kościele p.w. Św. Bartłomieja w Jezioranach - działania ratownicze, kontynuacja prac konserwatorskich.	31 391,12 zł	30 000,00 zł	<u>15 000,00 zł</u>
15.	14z	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Jana Chrzciciela w Brzoziu Lubawskim	Remont elewacji w Kościele Parafialnym p.w. św. Jana Chrzciciela w Brzoziu Lubawskim – etap 1 elewacja wieży kościelnej.	105 109,50 zł	47 299,00 zł	<u>20 000,00 zł</u>

16.	21z	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny w Barcianach	Konserwacja ambony (1664 r.) z kościoła p.w. Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny w Barcianach – II etap.	67 778,07 zł	58 000,00 zł	<u>20 000,00 zł</u>
17.	13z	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej w Łukcie	Łukta, kościół p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej. Konserwatorskie prace ratownicze i restauratorskie przy Ołtarzu głównym (1580-1601). Etap III.	70 836,96 zł	13 000,00 zł	<u>10 000,00 zł</u>
18.	45z	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Katarzyny w Brąswaldzie	Bukwałd, kaplica filialna św. Józefa XIX w., etap I, prace zabezpieczające i remontowe związane ze stabilnością konstrukcyjną budynku – remont dachu, decyzja PINB wyłączająca obiekt z użytkowania.	99 730,00 zł	30 000,00 zł	<u>20 000,00 zł</u>
19.	07z	Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Ap. Piotra i Pawła w Grodzicznie	Grodziczno. Prace konserwatorskie przy ołtarzu p.w. Matki Boskiej Niepokalanej z kościoła pw. Św. Ap. Piotra i Pawła; pocz. XVIII w. (przed 1740 r.) I etap.	69 224,55 zł	20 000,00 zł	<u>10 000,00 zł</u>
						300 000,00 zł

## 2. Współpraca Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi

Jednym z priorytetów Programu współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie jest „Kultura i ochrona dziedzictwa kulturowego”. Celem współpracy Samorządu Województwa z organizacjami pozarządowymi jest zwiększenie efektywnej realizacji zadań Samorządu Województwa na rzecz mieszkańców regionu. Współpraca odbywa się w dwóch formach: finansowej (udzielenie dotacji poprzedzone konkursem ofert) i pozafinansowej (m.in. wymiana informacji, udzielenie patronatu). W województwie warmińsko-mazurskim funkcjonuje wiele organizacji, prowadzących działalność edukacyjną, naukową i promocyjną w zakresie dziedzictwa kulturowego na rzecz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Celem współpracy, przyjętym w Programie współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w latach 2016 -2017 r. było **wzmocnienie roli kultury w budowaniu kapitału społecznego.**

**W roku 2016** wśród sześciu obszarów priorytetowych znalazły się *działania na rzecz animacji i edukacji kulturalnej m.in. w formie warsztatów, kursów, szkoleń oraz tzw. „szkół tradycji” w tym, w szczególności, przekaz tradycji oraz kultury niematerialnej nowym pokoleniom oraz przedsięwzięcia mające na celu pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości regionalnej, narodowej, obywatelskiej i kulturowej.* Do realizacji wybrano m.in.:

- projekt Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej "Hosianum" w Olsztynie pn. **„Digitalizacja 10 inkunabułów zawierających 500 odręcznych notatek (marginaliów) wykonanych przez M. Kopernika i ich udostępnienie w Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Cyfrowej”** (udzielono dotacji w kwocie 10 000 zł);

**W roku 2017** za ważne uznano m.in. *wspieranie działań zmierzających do wzmacniania tożsamości i indywidualności kulturowej regionu.* W ramach współpracy z NGO wsparto:

- projekt pn. **„Wydanie rocznika poświęconego dziedzictwu kulturowemu Warmii i Mazur Warmińsko-Mazurski Biuletyn Konserwatorski”** realizowany przez Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków, Oddział Warmińsko-Mazurski w Olsztynie (udzielono dotacji w kwocie 5 000 zł);

- projekt pn. **„Digitalizacja akt ewangelickiej Superintendenty Malborskiej znajdujących się w Archiwum Diecezji Elbląskiej w celu ich udostępnienia”** realizowany przez Diecezję Elbląską (udzielono dotacji w kwocie 8 000 zł);

- projekt dwuletni (2017-2018) dotyczący dziedzictwa niematerialnego pn. **„Wydanie i popularyzacja Elementarza warmińskiego”** realizowanego przez Stowarzyszenie "Dom Warmiński" z siedzibą w Lidzbarku Warmińskim (udzielono dotacji w kwocie 15 000 zł).

Łącznie na zadania zlecone do realizacji podmiotom spoza sektora finansów publicznych na zadania w obszarze kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego w latach 2016-2017 przekazano **718 000 zł**. Do realizacji wybrano 117 zadań.

Zgodnie z programem współpracy, wsparcie inicjatyw organizacji pozarządowych, realizowały także regionalne instytucje kultury.

### **3. Zadania realizowane przez samorządowe instytucje kultury**

Zadaniem własnym samorządu województwa jest finansowanie instytucji kultury, których jest organizatorem oraz prac w obiektach zabytkowych których jest właścicielem. Wartość tych prac wielokrotnie przewyższa możliwości budżetowe instytucji kultury, które to zmuszone są do aplikowania o inne źródła finansowania - zarówno w infrastrukturę instytucji kultury jak i w związku z prowadzoną działalnością edukacyjną i promocyjną dziedzictwa kulturowego. Poniżej zostały przedstawione najważniejsze działania związane z realizacją prac konserwatorskich i restauratorskich w obiektach zabytkowych w latach 2016-2017. Instytucje przeprowadzały również szereg mniejszych prac przy obiektach zabytkowych.

#### **Muzeum Budownictwa Ludowego – Park Etnograficzny w Olsztynku**

W latach 2016-2017 w Muzeum przeprowadzono następujące działania m.in.:

– Kontynuacja budowy translokowanej chałupy ze wsi Królewo wraz zabudowaniami towarzyszącymi (zagroda) w 2017 r. budowa zostało zakończona,

- translokowano nowy obiekt – stodołę ze wsi Królikowo, gm. Olsztynek,
- wykonano ekspertyzy konstrukcyjne i mikologiczne jako wstęp do prac konserwatorskich przy wiatraku ze wsi Dorbocin oraz ekspertyzę konserwatorską dotyczącą najcenniejszych pieców kaflowych,
- wykonano kompleksową konserwację wiatraka z Wodzian,
- kontynuowano prace konserwatorskie przy kuźni z Bielicy: wykonano konserwację elementów drewnianych, stolarki i kamiennego cokołu,
- w pracowni konserwatorskiej Muzeum przeprowadzono prace przy muzealiach i wydano opinie konserwatorskie do obiektów,
- prowadzono dokumentację w zakresie ewidencjonowania zbiorów.

## **Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie**

W latach 2016-2017 w Muzeum przeprowadzono następujące działania, m.in.:

- Zakończenie inwestycji realizowanych w ramach realizacji projektu *Konserwacja i restauracja XIV-wiecznego zamku w Lidzbarku Warmińskim – perły architektury gotyckiej w Polsce – II etap*.
- organizacja wystawy stałej pn. „Dzieje budowlane Zamku Biskupów w Lidzbarku Warmińskim”,
- realizacja zadania, "Rewitalizacja zamku Kapituły Warmińskiej w Olsztynie - etap II, dotyczące zamku właściwego w związku z zwiększeniem powierzchni ekspozycyjnych, ułatwienia dostępu dla osób niepełnosprawnych oraz zagospodarowania miedzymurza zachodniego zamku w związku z aplikacją do programu POIiŚ 2014-2020,
- realizacja zadania „Konserwacja i restauracja XIV-wiecznego zamku w Lidzbarku Warmińskim - perły architektury gotyckiej w Polsce - III etap”.

## **Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie**

W latach 2016-2017 w Muzeum przeprowadzono następujące działania, m.in.:

- „Rozbudowa, przebudowa, nadbudowa budynków Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie wraz z zakupem trwałego wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej”:
  - Wykonanie konserwatorskie inwentaryzacji oraz ekspertyzy konstrukcji budynków,
  - Opracowanie koncepcji projektu technicznego, budowlanego i wykonawczego, w uzgodnieniu z Warmińsko-Mazurskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
  - Opracowanie studium wykonalności oraz wniosku o dofinansowanie projektu,
  - Obsługa techniczna projektu związana z postępowaniem zamówień publicznych.

## **II. WARMIŃSKO-MAZURSKI WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW**

Dotacje na prace w obiektach zabytkowych mogą być udzielone przez wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda. Środki finansowe przeznaczone są na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane obiektów zabytkowych wymagających natychmiastowych badań ratowniczych oraz innych działań.

Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Konserwator Zabytków przyznaje także dotacje w ramach otwartego konkursu ofert dla organizacji pożytku publicznego na realizację zadań publicznych z zakresu ochrony dóbr kultury. Celem konkursu jest ochrona, zachowanie, prezentacja i popularyzacja materialnego dziedzictwa kulturowego – upowszechnianie wiedzy o zabytkach.

W latach 2016-2017 zostały dofinansowane następujące zadania:

Wykaz przyznanych dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków usytuowanym na terenie województwa warmińsko – mazurskiego w 2016 r. ze środków finansowych pozostających w dyspozycji Warmińsko – Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Lp.	Nazwa Wnioskodawcy <b>Nazwa zadania</b>	Zarezerwowanie kwoty
1.	<b>Parafia Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego pw. św. Onufrego w Pasłęku, ul. Boh. Westerplatte 11a, 14-400 Pasłęk</b> Sporządzenie dokumentacji technicznej: inwentaryzacja architektoniczno-budowlana, ekspertyza techniczna, dokumentacja konserwatorska z programem prac konserwatorskich, projekt budowlany (architektura i konstrukcja)	25.000,00 zł
2.	<b>Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Antoniego w Braniewie, ul. Królewiecka 24, 14-500 Braniewo</b> Wykonanie inwentaryzacji i ekspertyzy kościoła po pożarze, projektu konstrukcyjnego naprawy dachu, stropu i ścian, projektu instalacji elektrycznych wewnętrznych i odgromowych, instalacji alarmowej, projektu sygnalizacji pożaru, projektu ogrzewania podłogowego oraz przeprowadzenie badań konserwatorskich wraz z programem prac konserwatorskich	31.000,00 zł
3.	<b>Parafia Prawosławna pw. Św. Mikołaja w Ornecie, Al. Wojska Polskiego 10, 11-130 Orneta</b> Sporządzenie dokumentacji projektowej zawierającej: inwentaryzację architektoniczno-budowlaną, ekspertyzę techniczną, dokumentację konserwatorską z programem prac konserwatorskich oraz projekt budowlany	18.500,00 zł
4.	<b>Archidiecezja Warmińska, ul. Pieniężnego 22, 10-006 Olsztyn</b> Prace zabezpieczające i konserwacja zachowawcza zespołu rzeźb ze skarbcza katedry pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i św. Andrzeja we Fromborku	30.000,00 zł
5.	<b>Parafia Greckokatolicka pw. Świętej Trójcy w Braniewie, ul. Moniuszki 14B/3, 14-500 Braniewo</b> Sporządzenie ekspertyzy technicznej dotyczącej stanu zachowania fundamentów kościoła z opracowaniem projektu budowlanego	6.500,00 zł
6.	<b>Parafia Prawosławna pw. Przemienienia Pańskiego w Mrągowie, ul. Wolności 15/3, 11-700 Mrągowo</b> Sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich elewacji oraz przeprowadzenie badań konserwatorskich elewacji	3.000,00 zł
7.	<b>Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Lubominie, ul. Szymanowskiego 2/1, 11-135 Lubomino</b> Prace konserwatorskie ołtarza bocznego Matki Boskiej Niepokalanej z kościoła pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Lubominie – IV etap zakończenie prac – konserwacja i restauracja obrazów oraz uszaków	20.000,00 zł

8.	<b>Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Jakuba Apostoła w Mikołajkach, Mikołajki 6, 13-306 Kurzętnik</b> Remont kapitalny organów w kościele pw. św. Jakuba Apostoła w Mikołajkach	20.000,00 zł
9.	<b>Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Marii Magdaleny we Wrzesinie, Wrzesina 28, 11-042 Jonkowo</b> Konserwacja barokowej ambony z 1719 r. w kościele pw. św. Marii Magdaleny we Wrzesinie	45.000,00 zł
10.	<b>Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Jana Chrzciciela w Ornece, ul. Kościelna 3, 11-130 Orneta</b> Konserwacja barokowego ołtarza głównego w kościele pw. św. Jana Chrzciciela w Ornece – stan awaryjny – etap IV	90.000,00 zł
11.	<b>Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Jana Chrzciciela w Jonkowie, ul. ks. Jana Hanowskiego 30, 11-042 Jonkowo</b> Prace konserwatorskie przy ołtarzu głównym w kościele parafialnym pw. św. Jana Chrzciciela w Jonkowie	30.000,00 zł
12.	<b>Rzymskokatolicka Parafia pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny w Barcianach, ul. Mickiewicza 4, 11-410 Barciany</b> Prace konserwatorskie przy ambonie z kościoła pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny w Barcianach	60.000,00 zł
13.	<b>Parafia Ewangelicko-Augsburska w Ostródzie ul. Olsztyńska 1, 14-100 Ostróda</b> Wykonanie ekspertyzy konserwatorskiej oraz projektu budowlanego	3.539,50 zł
14.	<b>Parafia Greckokatolicka pw. św. Mikołaja w Dobrym Mieście, ul. Olsztyńska 2, 11-040 Dobrze Miasto</b> Remont dachu kościoła pw. św. Mikołaja w Dobrym Mieście – etap II	20.000,00 zł
		399 339,50 zł

Źródło: BIP Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie

Wykaz dotacji w ramach otwartego konkursu na realizację zadań publicznych z zakresu ochrony dóbr kultury udzielonych przez warmińsko-mazurskiego wojewódzkiego konserwatora zabytków w 2016 r.

Lp.	Wnioskodawca	Cel dotacji	Kwota zarezerwowanej dotacji
1.	Archiwum Archidiecezji Warmińskiej; ul. Kopernika 47, 10-512 Olsztyn	Konserwacja piętnastu jednostek archiwalnych z zespołu akt oznaczonych literą „H” – „Rękopisy i rzadkie druki” (kontynuacja konserwacji rozpoczętej w 2013 r.)	6.000,00 zł
2.	Towarzystwo Opieki nad Zabytkami Oddział w Olsztynie; ul. Podwale 1, 10-076 Olsztyn	Wydanie rocznika poświęconego dziedzictwu kulturowemu „Warmińsko – Mazurski Biuletyn Konserwatorski”	14.000,00 zł
			20 000 zł

Źródło: BIP Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie

Wykaz dotacji w ramach otwartego konkursu na realizację zadań publicznych z zakresu ochrony dóbr kultury udzielonych przez warmińsko-mazurskiego wojewódzkiego konserwatora zabytków w 2017 r.

Lp.	Wnioskodawca	Cel dotacji	Kwota przyznanej dotacji
1.	Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum”; ul. Kard. S. Hozjusza 15, 11-041 Olsztyn	Konserwacja zachowawczo-profilaktyczna starych druków z XVII wieku ze zbiorów Biblioteki „Hosianum” w Olsztynie.	Brak środków finansowych
2.	Archiwum Archidiecezji Warmińskiej; ul. Kopernika 47, 10-512 Olsztyn	Konserwacja rękopisu „Hymnarium Romanum” z 1643 r.	5.300,00 zł
3.	Towarzystwo Opieki nad Zabytkami Oddział w Olsztynie; ul. Dąbrowszczaków 3, 10-538 Olsztyn	Wydanie rocznika poświęconego dziedzictwu kulturowemu Warmii i Mazur: „Warmińsko-Mazurki Biuletyn Konserwatorski” nr 9, 2017.	14.700,00 zł
			20 000 zł

Źródło: BIP Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie

Wykaz przyznanych dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków usytuowanym na terenie województwa warmińsko – mazurskiego w 2017 r. ze środków finansowych pozostających w dyspozycji Warmińsko – Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

lp.	Nazwa i adres Wnioskodawcy Nazwa zadania	Zarezerwowane kwoty
1.	<b>Parafia Rzymskokatolicka p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Jelonkach</b> Remont dachu nawy głównej połaci południowej kościoła Pana Jezusa w Jelonkach	70.000,00zł
2.	<b>Parafia Ewangelicko - Augsburska w Pasymiu</b> Zabezpieczenie, zachowanie substancji zabytkowej południowej emporii organowo - chórowej - 7 etap prac konserwatorskich z kościoła	33.000,00 zł
3.	<b>Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Andrzeja Boboli w Rydzewie</b> Pełna konserwacja i restauracja ambony	19.042,03 zł
4.	<b>Parafia Rzymskokatolicka p.w. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Orzechowie</b> Wykonanie izolacji przeciwwilgociowej ściany północnej kościoła filialnego p.w. Podwyższenia Krzyża Św. w Międzyzlesiu	13.518,27 zł
5.	<b>Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Jana Chrzyciela w Jonkowie</b> Kontynuacja konserwacji barokowego ołtarza głównego - konserwacja uszaków	10.000,00 zł
6.	<b>Wspólnota Mieszkańcowa przy ul. Żeromskiego 38 w Olsztynie</b> Wykonanie badań konserwatorskich klatki schodowej przy a) wyprawach tynkarskich wewnętrznych; b) drzwiach do lokali; c) schodach; oraz opracowanie programu prac konserwatorskich dla budynku przy ul. Żeromskiego 38	2.250,00 zł
7.	<b>Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Jana Chrzyciela w Unikowie</b> Konserwacja i restauracja drewnianej polichromowanej Piety z kościoła	7.000,00 zł
8.	<b>Parafia Rzymskokatolicka p.w. Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny w Barcianach</b> Konserwacja ambony - II etap	33.889,00 zł
9.	<b>Parafia Rzymskokatolicka p.w. Najświętszego Zbawiciela w Głotowie</b> Konserwacja polichromii - II etap	35.000,00 zł

10.	<b>Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Wawrzyńca w Olsztynie</b> Prace konserwatorskie i restauratorskie drewnianego stropu z barokową dekoracją malarską - etap III	20.000,00 zł
11.	<b>Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Katarzyny w Tolkowcu</b> Kontynuacja prac konserwatorskich południowej elewacji wieży kościoła	31.157,24 zł
12.	<b>Archidiecezja Warmińska</b> Konservacja zachowawcza 17 drewnianych, polichromowanych i złożonych rzeźb z dawnego skarbcza katedry	17.367,00 zł
13.	<b>Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Marii Magdaleny w Bieniewie</b> I etap prac konserwatorskich i renowacji ołtarza - konserwacja obrazu wraz z ramą z pierwszej kondygnacji	15.503,90 zł
14.	<b>Parafia Rzymskokatolicka św. Kosmy i Damiana w Świątkach</b> Konservacja witraży nr I i II	28.887,50 zł
15.	<b>Parafia Rzymskokatolicka p.w. Sw. Katarzyny w Brąswaldzie</b> I etap prace zabezpieczające i remontowe związane ze stabilnością konstrukcyjną budynku - remont dachu kaplicy	30.000,00 zł
16.	<b>Parafia Rzymskokatolicka Matki Boskiej Częstochowskiej w Łukcie</b> Prace konserwatorskie i restauratorskie przy ołtarzu głównym - III etap	20.000,00 zł
17.	<b>Krzysztof Wróbel</b> *Rozbudowa budynku leśniczówki Kamień 3, gm. Węgorzewo - naprawa elementów konstrukcyjnych ścian oraz stropu	50.000,00 zł
18.	<b>Szkoła Podstawowa w Zwierznie</b> Roboty remontowe konstrukcji dachu, stropu oraz elewacji drewnianej w części zabytkowej szkoły	9.883,33 zł
		<b>446 498,27 zł</b>

Źródło: BIP Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie

Warmińsko-Mazurski Konserwator Zabytków dofinansowuje także prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru także na zasadzie refundowania już poniesionych wydatków – nakładów koniecznych na wykonanie prac lub robót przy zabytku, które zostały przeprowadzone w ciągu trzech lat poprzedzających rok złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji. Wnioskodawca może złożyć wniosek o udzielenie dotacji tylko po przeprowadzeniu wszystkich prac lub robót przy zabytku wpisanym do rejestru, określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków

### III. DZIAŁANIA PROMOCYJNE I EDUKACYJNE PODEJMOWANE NA RZECZ OCHRONY ZABYTEKÓW I ZACHOWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Departamenty Urzędu Marszałkowskiego podejmowały działania zwiększające atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspierały inicjatywy sprzyjające wzrostowi środków finansowych przeznaczonych na opiekę nad zabytkami.

Wydawane były publikacje, wydawnictwa, przewodniki, w których promowane są zabytki regionu Warmii i Mazur. Materiały kolportowane były na targach krajowych i zagranicznych, prezentacjach, konferencjach, imprezach organizowanych i współorganizowanych przez Urząd Marszałkowski, a także w artykułach sponsorowanych oraz informacjach prasowych przekazywanych dziennikarzom.

W latach 2016-2017 prowadzono różnego rodzaju działania promocyjne mające na celu upowszechnienie informacji na temat oznakowanych pięciu drogowych szlaków turystycznych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Szlaki te łączą tematycznie m.in. walory i atrakcje kulturowe zwiększając atrakcyjność i dostępność turystyczną naszego regionu. Są to:

1. Szlak Kopernikowski – o długości 232 km, prowadzi przez miejscowości związane z życiem i działalnością Mikołaja Kopernika.
2. Szlak Kanału Elbląskiego – o długości 278 km, wiedzie wzdłuż Kanału Elbląskiego, unikalnego w skali świata systemu żeglugi śródlądowej.
3. Szlak Fortyfikacji Mazurskich – o długości 438 km, składa się z kilku odnóg i łączy fortyfikacje z okresu średniowiecza oraz budowle militarne z czasów I i II wojny.
4. Pętla Grunwaldzka – o długości 263 km, wiedzie przez miejscowości związane z wielką wojną z zakonem krzyżackim.
5. Szlak Frontu Wschodniego I Wojny Światowej – 580 km, łączy miejsca związane z działaniami wojennymi w dawnych Prusach Wschodnich, w szczególności z bitwą pod Tannenbergiem i kampaniami w rejonie Wielkich Jezior Mazurskich.

Każdy ze szlaków jest szczegółowo opisany w wydawnictwach promocyjnych wydanych przez Departament Turystyki i Sportu tj.: „Warmia Mikołaja Kopernika”, „Szlak Kanału Elbląskiego”, „Szlak Fortyfikacji”, „Pętla Grunwaldzka”, „Szlak Frontu Wschodniego I Wojny Światowej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego”.

Wydane zostały zaktualizowane wersje publikacji i wydawnictw, w których promowane są zabytki regionu Warmii i Mazur. Materiały kolportowane były bezpłatnie na targach krajowych i zagranicznych, prezentacjach, konferencjach, imprezach organizowanych i współorganizowanych przez Urząd Marszałkowski.

W 2016 r.:

- a) Folder wizerunkowy „Atrakcje turystyczne Warmii i Mazur” promujący największe atrakcje turystyczne Warmii i Mazur,
- b) Folder „Szlak Fortyfikacji Mazurskich”,

- c) Mapa „Kraina Kanału Elbląskiego” promująca Kanał Elbląski – zabytek hydrotechniki,
- d) Mapa turystyczna Szlaku Kopernikowskiego uwzględniająca przebieg pieszego, rowerowego i drogowego szlaku turystycznego,
- e) Mapa turystyczna Warmii i Mazur uwzględniająca pięć turystycznych szlaków drogowych.

W 2017 r.:

- a) Folder wizerunkowy „Atrakcje turystyczne Warmii i Mazur” promujący największe atrakcje turystyczne Warmii i Mazur,
- b) Folder „Warmia i Mazury rowerem”,
- c) Mapa Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo (wersja polsko-angielska),
- d) Folder „Turystyka rodzinna na Warmii i Mazurach” uwzględniający najważniejsze atrakcje tematyczne skierowane do rodzin z dziećmi.

Departament Turystyki i Sportu promował także walory turystyczne województwa warmińsko-mazurskiego na międzynarodowych oraz krajowych targach turystycznych jak również organizował wizyty studyjne zagranicznych dziennikarzy.

W 2016 roku przygotowano stoiska promocyjne podczas 11 targów turystycznych oraz zorganizowano 4 wizyty studyjne dziennikarzy zagranicznych.

W 2017 roku przygotowano stoiska promocyjne podczas 13 targów turystycznych oraz zorganizowano 5 wizyt studyjnych dziennikarzy.

Z uwagi na rocznice związane z postacią Mikołaja Kopernika (rok 2016 to 500-lecie przybycia Mikołaja Kopernika do Olsztyna, rok 2017 to rocznica opracowania słonecznej tablicy astronomicznej znajdującej się na olsztyńskim zamku), działania Departamentu Turystyki i Sportu związane były m.in. z rozwojem i popularyzacją Szlaku Kopernikowskiego oraz atrakcji znajdujących się wokół niego.

W 2016 r. podczas Pikniku Naukowego Polskiego Radia i Centrum Nauki Kopernik w Warszawie przygotowano stoisko promocyjne, na którym prezentowane były repliki narzędzi wykorzystywanych przez Mikołaja Kopernika (trikwetrum, kwadrant i astrolabium), zegar słoneczny oraz miniatura układu słonecznego. Dodatkowo zorganizowano dwie tematyczne wizyty studyjne: Szlakiem Kopernikowskim dla informatorów turystycznych z Warmii i Mazur oraz dla dziennikarzy z Niemiec promującej potencjał turystyczny Szlaku Kopernikowskiego. Szereg działań realizowanych w 2016 r. związanych z promocją Szlaku Kopernikowskiego było działaniami bezkosztowymi, m.in. organizacja stoiska promocyjnego podczas Festiwalu Miast Kopernikańskich i Partnerskich w Lidzbarku Warmińskim, udział w obchodach 50-tej rocznicy rozpoczęcia akcji „Operacja 1001 Frombork”; udział w Jubileuszu 500-lecia objęcia przez Mikołaja Kopernika urzędu administratora dóbr kapituły warmińskiej w Olsztynie.

W 2017 r. na Warmii i Mazurach przebywali właściciele oraz pracownicy niemieckich biur podróży. Wizyta studyjna pn. „Kopernik – Kant” była kontynuacją rozpoczętych wcześniej działań. Podczas pobytu goście zwiedzili m.in. zamek w Olsztynie Olsztyńskie Planetarium i Obserwatorium

Astronomiczne, zamek w Lidzbarku Warmińskim, Wzgórze Katedralne we Fromborku oraz Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Elblągu.

Kontynuowane były również zadania związane z rozwojem oraz promocją Szlaku Frontu Wschodniego I Wojny Światowej. W ramach realizacji zapisów listu intencyjnego z 2009 roku zorganizowano stoiska promocyjne szlaku podczas imprez plenerowych: Święta Twierdzy Boyen 2016 oraz 2017 w Giżycku. W trakcie Targów Turystyki i Wypoczynku LATO 2017 w Warszawie zorganizowano stoisko z udziałem rekonstruktorów promujące Szlak Frontu Wschodniego I Wojny Światowej oraz Twierdzę Boyen. W ramach targów odbyła się prezentacja Szlaku Frontu Wschodniego I Wojny Światowej oraz Szlaku Fortyfikacji Mazurskich w formie wykładu naukowego nawiązującego do przypadającej w 2018 r. setnej rocznicy zakończenia I Wojny Światowej. Ponadto przeprowadzono ogólnopolski konkurs fotograficzny pn. "Obiekty/zabytki pomilitarne Warmii i Mazur w obiektywie".

W ramach promocji medialnej w 2017 r. umieszczono serię natywnych artykułów promujących szlaki kulturowe na portalu internetowym [www.interia.pl](http://www.interia.pl), a także publikowano artykuły o tematyce turystycznej w drukowanej prasie branżowej, ogólnej krajowej i zagranicznej ze szczególnym naciskiem na wizerunkowe szlaki kulturowe.

Departament Turystyki i Sportu prowadził również inne działania promocyjne, które w pośredni sposób oddziałują na promocję zabytków regionu. Jednym z takich działań jest prowadzenie funkcjonującego od 2014 roku internetowego portalu pn. „Portal Turystyczny Warmii i Mazur”, który jest na bieżąco aktualizowanym, internetowym przewodnikiem po Warmii i Mazurach, zawierającym m.in. informacje o historii regionu oraz materialnym i niematerialnym dziedzictwie kulturowym. Zasoby portalu uzupełnione są bogatą biblioteką multimediów. Portal zlokalizowany jest pod adresem [www.mazury.travel](http://www.mazury.travel) Ponadto udostępniana była dla użytkowników aplikacja mobilna pn. „My-guide” będąca mobilnym przewodnikiem po Warmii i Mazurach. Podobnie jak „Portal Turystyczny Warmii i Mazur” zawiera opisy atrakcji turystycznych oraz multimedia. Pozwala ona użytkownikowi na samodzielne zaplanowanie podróży po regionie. Aplikacja przygotowana została w partnerstwie z jednostkami realizującymi projekt pn. „Modernizacja i rozbudowa regionalnego systemu informacji turystycznej” i posiada 23 administratorów lokalnych. Aplikacja dostępna jest pod adresem [www.my-guide.warmia.mazury.pl](http://www.my-guide.warmia.mazury.pl).

Muzeum Bitwy pod Grunwaldem w Stębarku jako regionalny koordynator Europejskich Dni Dziedzictwa, współpracował z organizatorami z województwa nad wrześniowym programem wydarzeń realizowanych w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa. W każdym roku wydarzenia odbywają się pod innym hasłem przewodnim.

W 2016 roku wydarzenie EDD odbywało się pod hasłem przewodnim „Gdzie duch spotyka się z przestrzenią”. Temat wydarzeń dał szansę spojrzeć na dziedzictwo pod kątem obiektów, które łączą ze sobą dziedzictwo materialne i niematerialne.

Do zorganizowania wydarzeń EDD 2016 na Warmii i Mazurach przyczyniło się ponad pięćdziesięciu organizatorów – samorządów, placówek i instytucji kultury, stowarzyszeń oraz osób prywatnych. To dzięki nim zaprezentowany program przyciągnął do 32 miejscowości blisko 12 tysięcy zwiedzających, uczestników wycieczek, spotkań tematycznych, warsztatów, koncertów, wykładów itp.

W 2017 roku EDD odbywało się pod hasłem przewodnim „Krajobraz dziedzictw – dziedzictwo krajobrazu”. Temat pozwolił zwrócić szczególną uwagę na piękno i malowniczość krajobrazów – miast, miasteczek i wsi regionu. Odkrywał krajobraz będący zapisem historii i tradycji kolejnych pokoleń, podkreślając konieczność jego ochrony i potrzebę kształtowania w taki sposób, aby stał się nośnikiem najwspanialszych wartości – szacunku dla przeszłości i przyszłości, wrażliwości estetycznej i odpowiedzialności za jego kształt.

Do zorganizowania wydarzeń EDD 2017 na Warmii i Mazurach przyczyniło się ponad pięćdziesięciu organizatorów – samorządów, placówek i instytucji kultury, stowarzyszeń oraz osób prywatnych. To dzięki nim zaprezentowany program przyciągnął do 38 miejscowości ponad 13 tysięcy zwiedzających, uczestników wycieczek, spotkań tematycznych, warsztatów, koncertów, wykładów itp.

**Działania edukacyjne i promocyjne na rzecz ochrony zabytków i zachowania dziedzictwa kulturowego były podejmowane przez poniższe instytucje kultury:**

- Muzeum Budownictwa Ludowego - Park Etnograficzny w Olsztynku, Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie, Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie:

Oferta edukacyjna przygotowana przez Muzea jest bardzo szeroka. Została przygotowana dla przedszkoli, szkół podstawowych, ponadpodstawowych i średnich, programy rodzinne. Muzea prowadziły warsztaty i lekcje muzealne, stały i bogaty program działań edukacyjnych, popularyzujących wiedzę o przeszłości, kulturze, tradycji i środowisku przyrodniczym Warmii i Mazur. Oferta obejmuje odbiorców w różnym wieku.

Oprócz działań edukacyjnych Muzea prowadziły działania promocyjne poprzez organizację imprez, wernisaży, wystaw czy też dni otwartych. Promocja odbywała się nie tylko w siedzibach Muzeów, ale także na stronach internetowych tj.: Facebook, tematycznych portalach internetowych, w wydawnictwach i innych materiałach reklamowych.

### **Centrum Spotkań Europejskich Światowid w Elblągu**

Centrum w latach 2016-2017 podejmowało działania w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego Warmii i Mazur:

- „Warmio, quo vadis?”, Projekt realizowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Dziedzictwo kulturowe” - priorytet 3 - Kultura ludowa i tradycyjna. Najważniejsze działania:  
produkcja cyklu filmów dokumentalnych „Pięć opowieści o Warmii”
  - digitalizacja jednego z kościołów pielgrzymkowych, folwarku i dwóch domów wiejskich oraz 10 warmińskich kapliczek
  - badania etnologiczne dotyczące niematerialnego dziedzictwa Warmii
  - wydanie książki popularno-naukowej „Warmio, quo vadis?”
- wydanie poradnik nt. zakładania ogrodów warmińskich opracowanie scenariuszy lekcji z regionalizmu.
- „Wikińska osada Truso i Bitwa pod Grunwaldem – średniowieczne historie w wirtualnym świecie”, Projekt realizowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

w ramach programu „Kultura cyfrowa”. Celem projektu była digitalizacja i udostępnienie unikalnych i historycznie wartościowych artefaktów pochodzących z wikingów osady Truso oraz z pól grunwaldzkich.

Najważniejsze działania:

- digitalizacja i publiczne udostępnienie w przestrzeni internetowej 150 artefaktów pochodzących z Muzeum Historyczno - Archeologicznego w Elblągu i z Muzeum Bitwy pod Grunwaldem w Stębarku
- produkcja 14 krótkich filmów o tematyce średniowiecznej oraz udostępnienie na YouTube.
- niezbędna konserwacja wybranych eksponatów średniowiecznych poprzedza digitalizację; publikacja folderu o nakładzie 2000 szt. dystrybuowana w siedzibach partnerów oraz podczas działań edukacyjnych Regionalnej Pracowni Digitalizacji.

Digitalizacja obiektów dziedzictwa kulturowego regionu i obiektów ruchomych ze zbiorów instytucji muzealnych podległych samorządowi woj. warmińsko-mazurskiego, oprócz działań w ramach ww. projektów zdigitalizowano nast. obiekty:

- Wieża bramna w Braniewie
- Schron bierny Regelbau 502 w Piszcu
- 30 artefaktów z pól grunwaldzkich, 5 rzeźb ludowych z Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie.

Ponadto Centrum prowadziło promocję walorów kulturowych regionu, poprzez: publikacje, wydawnictwa, konferencje, zajęcia edukacyjne czy warsztaty.

### **Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Emilii Sukertowej-Biedrawiny w Olsztynie**

Biblioteka podejmowała inicjatywy w związku z działalnością wydawniczą, naukową, promocyjną i edukacyjną na rzecz promocji i zachowania dziedzictwa kulturowego regionu, np. poprzez:

- Konserwację i popularyzację zabytkowych zbiorów Biblioteki, w tym prace badawcze, konserwację i restaurację zbiorów własnych instytucji,
- wystąpienia i publikacje;
- promocję i ekspozycję starodruków, zbiorów zabytkowych,
- digitalizację,
- wystawy w Galerii Stary Ratusz i inne wystawy w WBP,
- popularyzację zabytków w publikacjach Biblioteki,
- promocję zbiorów regionalnych w mediach.

### **Jednostki samorządu terytorialnego a ochrona dziedzictwa kulturowego**

W celu stworzenia warunków niezbędnych do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jednostki samorządu terytorialnego zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami zobowiązane są do sporządzania powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami. Podstawą do sporządzenia ww. programów jest ewidencja zabytków. W dniu 5 czerwca 2010 r. weszła w życie ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Zmienia ona charakter prawny gminnej ewidencji zabytków: do 2010 r. ewidencje zabytków traktowane były wyłącznie jako materiał informacyjno-dokumentacyjny jednak z dniem wejścia w życie ustawy jednostki samorządu mają 3 lata na założenie gminnej ewidencji

zabytków zgodnej z wymogami nowej ustawy. W województwie warmińsko-mazurskim 3 letni okres złożenia ww. ewidencji upłynął w grudniu 2012 r., po tym roku liczba gminnych ewidencji zabytków w województwie warmińsko-mazurskim nieznacznie wzrosła.

W latach 2016-2017 programy opieki nad zabytkami w gminach i powiatach przedstawiają się na stępująco:

Powiatowe i gminne programy opieki nad zabytkami					
lp.	Powiat	Liczba gmin	Liczba powiatowych programów opieki nad zabytkami	Liczba gminnych programów opieki nad zabytkami	UWAGI
1.	Powiat bartoszycki	6	0	2	
2.	Powiat braniewski	7	0	2	
3.	Powiat działowski	6	0	1	
4.	Powiat elbląski	10	1	3	wraz z miastem Elbląg
5.	Powiat ełcki	5	0	3	wraz z miastem Ełk
6.	Powiat giżycki	6	1	0	
7.	Powiat gołdapski	3	0	1	
8.	Powiat iławski	7	1	4	
9.	Powiat kętrzyński	6	1	2	
10.	Powiat lidzbarski	5	1	2	
11.	Powiat mrągowski	5	0	3	
12.	Powiat nidzicki	4	0	1	
13.	Powiat nowomiejski	5	1	1	
14.	Powiat olecki	4	0	1	
15.	Powiat olsztyński	13	1	4	wraz z miastem Olsztynem
16.	Powiat ostródzki	9	0	5	
17.	Powiat piski	4	0	4	
18.	Powiat szczycieński	8	0	2	

19.	Powiat węgorzewski	3	0	1	
20.	<b>RAZEM</b>	<b>116</b>	<b>7</b>	<b>42</b>	

- wykaz gmin, które wykonały programy opieki nad zabytkami (kolorem czerwonym oznaczono gminy, które wykonały program opieki nad zabytkami)

l.p.	GINA MIEJSKA	l.p.	GINA MIEJSKO-WIEJSKA	l.p.	GINA WIEJSKA
1.	BARTOSZYCE	1.	BARCZEWO	1.	BANIE MAZURSKIE
2.	BRANIEWO	2.	BIAŁA PISKA	2.	BARCIANY
3.	DZIAŁDOWO	3.	BISKUPIEC	3.	BARTOSZYCE
4.	ELBLĄG	4.	BISZTYNEK	4.	BISKUPIEC
5.	EŁK	5.	DOBRE MIASTO	5.	BRANIEWO
6.	GIŻYCKO	6.	FROMBORK	6.	BUDRY
7.	GÓROWO IŁAWECKIE	7.	GOŁDAP	7.	DĄBRÓWNO
8.	IŁAWA	8.	JEZIORANY	8.	DUBENINKI
9.	KĘTRZYN	9.	KISIELICE	9.	DYWITY
10.	LIDZBARK WARMIŃSKI	10.	KORSZE	10.	DZIAŁDOWO
11.	LUBAWA	11.	LIDZBARK	11.	DŹWIERZUTY
12.	MRAĞOWO	12.	MIKOŁAJKI	12.	ELBLĄG
13.	NOWE MIASTO LUBAWSKIE	13.	MIŁAKOWO	13.	EŁK
14.	OLSZTYN	14.	MIŁOMŁYN	14.	GIETRZWAŁD
15.	OSTRÓDA	15.	MŁYNARY	15.	GIŻYCKO
16.	SZCZYTNO	16.	MORĄG	16.	GODKOWO
		17.	NIDZICA	17.	GÓROWO IŁAWECKIE
		18.	OLECKO	18.	GRODZICZNO
		19.	OLSZTYNEK	19.	GRONOWO ELBLĄSKIE
		20.	ORNETA	20.	GRUNWALD
		21.	ORZYSZ	21.	IŁAWA
		22.	PASŁĘK	22.	IŁOWO-OSADA
		23.	PASYM	23.	JANOWIEC KOŚCIELNY
		24.	PIENIEŻNO	24.	JANOWO
		25.	PISZ	25.	JEDWABNO
		26.	RESZEL	26.	JONKOWO
		27.	RUCIANE NIDA	27.	KALINOWO
		28.	RYN	28.	KĘTRZYN
		29.	SĘPOPOL	29.	KIWITY
		30.	SUSZ	30.	KOLNO
		31.	TOLKMICKO	31.	KOWALE OLECKIE
		32.	WĘGORZEWO	32.	KOZŁOWO
		33.	ZALEWO	33.	KRUKLANKI
				34.	KURZĘTNIK
				35.	LELKOWO
				36.	LIDZBARK WARMIŃSKI
				37.	LUBAWA
				38.	LUBOMINO
				39.	ŁUKTA

40.	MAŁDYTY
41.	MARKUSY
42.	MILEJEWO
43.	MIŁKI
44.	MRĄGOWO
45.	NOWE MIASTO LUBAWSKIE
46.	OSTRÓDA
47.	PIECKI
48.	PŁOSKINIA
49.	PŁOŚNICA
50.	POZEZDRZE
51.	PROSTKI
52.	PURDA
53.	ROZOGI
54.	RYBNO
55.	RYCHLIKI
56.	SORKWITY
57.	SROKOWO
58.	STARE JUCHY
59.	STAWIGUDA
60.	SZCZYTNO
61.	ŚWIĄTKI
62.	ŚWIĘTAJNO
63.	ŚWIĘTAJNO
64.	WIELBARK
65.	WIELICZKI
66.	WILCZĘTA
67.	WYDMINY

Źródło: Dane przekazane przez jst.

- wykaz gmin, które wykonały gminną ewidencję zabytków (zaznaczono na niebiesko):

Lp.	GMINA MIEJSKA	GMINA MIEJSKO-WIEJSKA	GMINA WIEJSKA
1.	BARTOSZYCE	BARCZEWO	BANIE MAZURSKIE
2.	BRANIEWO	BIAŁA PISKA	BARCIANY
3.	DZIAŁDOWO	BISKUPIEC	BARTOSZYCE
4.	ELBLĄG	BISZTYNEK	BISKUPIEC
5.	EŁK	DOBRE MIASTO	BRANIEWO
6.	GIŻYCKO	FROMBORK	BUDRY
7.	GÓROWO IŁAWECKIE	GOŁDAP	DĄBRÓWNO
8.	IŁAWA	JEZIORANY	DUBENINKI
9.	KĘTRZYN	KISIELICE	DYWITY
10.	LIDZBARK WARMIŃSKI	KORSZE	DZIAŁDOWO
11.	LUBAWA	LIDZBARK	DŹWIERZUTY
12.	MRĄGOWO	MIKOŁAJKI	ELBLĄG
13.	NOWE MIASTO LUBAWSKIE	MIŁAKOWO	EŁK
14.	OLSZTYN	MIŁOMŁYN	GIETRZWAŁD
15.	OSTRÓDA	MŁYNARY	GIŻYCKO
16.	SZCZYTNO	MORĄG	GODKOWO
17.		NIDZICA	GÓROWO IŁAWECKIE
18.		OLECKO	GRODZICZNO
19.		OLSZTYNEK	GRONOWO ELBLĄSKIE
20.		ORNETA	GRUNWALD
21.		ORZYSZ	IŁAWA

Lp.	GMINA MIEJSKA	GMINA MIEJSKO-WIEJSKA	GMINA WIEJSKA
22.		PASŁEK	IŁOWO-OSADA
23.		PASYM	JANOWIEC KOŚCIELNY
24.		PIENIĘŻNO	JANOWO
25.		PISZ	JEDWABNO
26.		RESZEL	JONKOWO
27.		RUCIANE-NIDA	KALINOWO
28.		RYN	KĘTRZYN
29.		SĘPOPOL	KIWITY
30.		SUSZ	KOLNO
31.		TOLKMICKO	KOWALE OLECKIE
32.		WĘGORZEWO	KOZŁOWO
33.		ZALEWO	KRUKLANKI
34.			KURZĘTNIK
35.			LELKOWO
36.			LIDZBARK WARMIŃSKI
37.			LUBAWA
38.			LUBOMINO
39.			ŁUKTA
40.			MAŁDYTY
41.			MARKUSY
42.			MILEJEWO
43.			MIŁKI
44.			MRĄGOWO
45.			NOWE MIASTO LUBAWSKIE
46.			OSTRÓDA
47.			PIECKI
48.			PŁOSKINIA
49.			PŁOŚNICA
50.			POZEZDRZE
51.			PROSTKI
52.			PURDA
53.			ROZOGI
54.			RYBNO
55.			RYCHLIKI
56.			SORKWITY
57.			SROKOWO
58.			STARE JUCHY
59.			STAWIGUDA
60.			SZCZYTNO
61.			ŚWIĄTKI
62.			ŚWIĘTAJNO
63.			ŚWIĘTAJNO pow. Szczytno
64.			WIELBARK
65.			WIELICZKI
66.			WILCZĘTA
67.			WYDMINY

*Źródło: Dane przekazane przez jst.*

Jednostki samorządu terytorialnego w województwie warmińsko-mazurskim w celu zahamowania procesów degradacji zabytków i doprowadzenia do poprawy stanu ich zachowania przed degradacją udzielały wsparcia finansowego w formie dotacji podmiotom posiadających zabytek wpisany do rejestru. Dotacje przyznawane są na podstawie, podjętych przez organ stanowiący uchwał w sprawie zasad

przyznawania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru.